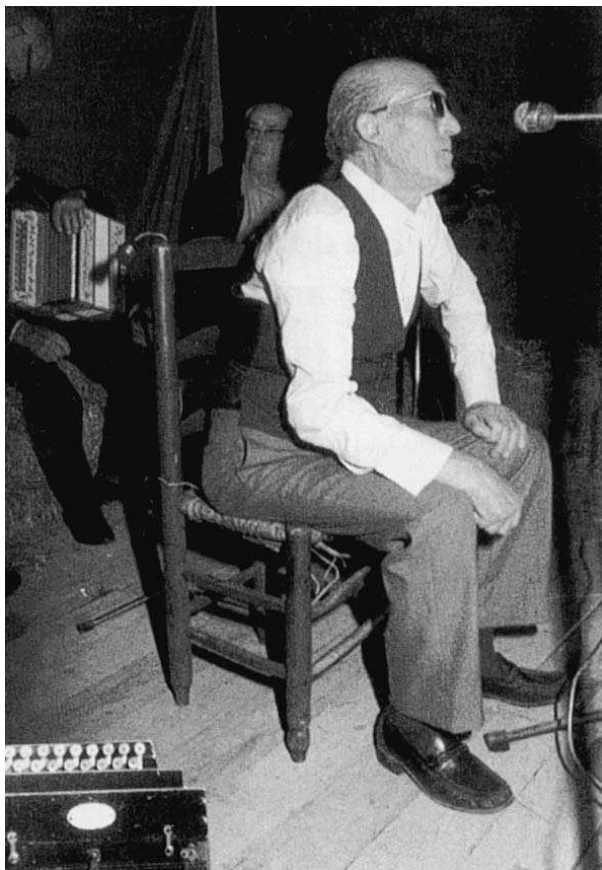

LA NARRATIVA HISTÒRICA DE LES «COBLES DEL PEIROT»

Artur Blasco

Conrad Bertran d'Erill
la Vall (Alta Ribagorça)
cantant les cobles del
Peïrot. Extret del llibre
A peu pels camins del
cançoner IV.
Les cobles del Peïrot ,
d'Artur Blasco.

La Història, els esdeveniments que l'han bastida i les situacions establertes com a conseqüència d'aquells, sovint han estat glosades pel poble en forma de cançó. El cançoner popular s'ha nodrit sempre d'esdeveniments com les guerres, proclames, cops d'estat, tractats, revoltes, casaments reials, gestes militars...

Així, en el nostre cançoner popular, hi són molt presents esdeveniments relacionats amb la Guerra Civil espanyola (1936-1939):

D'aquí es nota un fatic,
una veu que no es cansa;
la veu d'en Ferrer,
que ve de Montjuïc
i crida venjança.

També hi ha un nombre considerable de cançons que es refereixen a les pèrdues de l'imperi espanyol

de les darreres colònies d'ultramar a finals del segle XIX:

Pels carrers de Barcelona
tot eren cants i romanços
quan arribà parte del rei
que havíem d'embarcar-nos.

Som soldats,
som soldats del rei d'Espanya,
som soldats.

Hi apareixen sovint fets d'estratègia política, com és el cas de la visita del ministre Dato a Catalunya, el 3 de maig de 1900, enviat per la reina regent, mare d'Alfons XII:

Per visitar Catalunya
va vindre molt decidit
un ministre molt simpàtic
d'allà les Corts de Madrid.

Li van fer una gran xiulada
i al moment que va arribar,
que de tant fort que xiulàvem
casi el vàrem eixordar.

Les guerres carlines, entre 1833 i 1875, també han estat profusament esmentades pel nostre cançoner:

La bandera dels carlins
n'és una bandera honrada,
que per a matar i robar
sempre se n'ha dut la palma.

Ai, que jamai,
que jamai
que els haguéssim vistos!
Ai, que jamai,
que els haguéssim vistos mai!

Un dels documents més antics d'aquest gènere són les «Cobles del Peïrot» que jo, personalment, he tingut ocasió d'escoltar i transcriure d'una vintena de cantants informants de l'Alt Urgell, el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà i l'Alta Ribagorça.

Són cobles de versos hepta o octosil·làbics, amb el sisè vers de tornada interna, de vuit síl·labes, que constitueixen una denúncia de la precarietat en què viu la societat rural de muntanya, com a conseqüència del Decret de Nova Planta, amb l'abolició de les lleis, furs i privilegis arreu dels Països Catalans, i de la persecució de la llengua i la imposició del castellà.

Les primeres estrofes que havien d'inspirar al poble a dictar les moltes altres restants sembla que varen ser escrites, als voltants de 1760, per mossèn Anton Julià Gelabert, rector de Vilamitjana (Alt Urgell), conegut al bisbat d'Urgell pel seu sentit de l'humor i per la seva capacitat com a observador crític i sagaç.

Quan França es va posar al costat de l'Aliança formada per Anglaterra, Holanda i l'Imperi Alemany contra Felip V, va enviar els seus exèrcits a envair Espanya a través dels Pirineus. Felip V, per contrarestar-los, va rearmar esquadrons i va organitzar bandes de guerrillers anomenats «fusellers de muntanya» que sovint havien de ser mantinguts obligatòriament per pobles i masies:

35

PARLEM DE...

Ha posat la plaça d'armes
en lo poble d'Adrén;
les ha donat per adjuteri
Fórnols, Josa i Tuixent.
La Bastida i Navinés,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
la Bastida i Navinés
també són d'aqueix congrés.

Fa gastos molt rigorosos
als d'Adrall i s'Aravell;
no perdona a Montferrer,
quedaran tots sense pell.
Ara sempre estan plorant,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
Ara sempre estan plorant
perquè lo turment és gran.

Felip V va procedir a la centralització del poder polític a partir d'una nova administració territorial. Va aparèixer la província amb la figura del capità general, que era el cap de l'exèrcit d'ocupació i governador de Catalunya. D'això també ens en parlen les cobles:

Ha donat Castellciutat
per cap de corregiment,
perquè allí pagant no es troba
res que sia d'aliment.
És cosa molt de plorar,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
És cosa molt de plorar
que molts passen sense pa.

Fa la visita solemne
en el poble d'Artedó;
Ges i Cerc contribueixen
amb lo poble de Lletó.
Tots han prestat jurament,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
Tots han prestat jurament
de servir-lo fidelment.

Fa obrar a tota presa
en lo poble d'Arcavell;
ha donat ja providència

per fer allí un gran castell.
Vol posar-hi guarnició,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
Vol posar-hi guarnició
per la seva protecció.

Ha plantat la fortalesa
al poble de Santa Creu,
defensant aquella plaça
Six, Aubet i Sant Andreu.
A Sendes i Solanell,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
A Sendes i Solanell
lo patir ve de molt vell.

Parròquia i Vilamitjana
no entren en llei ni raó;
lo Peirot hi té lo jutge
per fe'ls-hi l'execució.
Carmeniu i Turbiàs,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
Carmeniu i Turbiàs
també són del seu compàs.

Ha plantat lo jutge a Arfa
per poder definir els plets;
allí no paguen multures
perquè los racons són nets.
Mai s'ha vist ni mai s'ha dit,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
Mai s'ha vist ni mai s'ha dit
que a Arfa hi haja pa florit.

El Decret de Nova Planta va imposar el castellà a les escoles, en tots els tribunals i en l'ensenyament de la doctrina cristiana. L'autor de les primeres cobles s'hi refereix a cada estrofa, en el sisè vers:

la di-go, di-go, di-go, di-go

És possible també que algunes de les cobles fossin escrites el 1763 o 1764, quan hi va haver una gran escassetat de blat i el poble va passar fam:

Es la seua capital
la vila de Castellbó;
doctoria i misèria
no hi falta en aquell racó.
Allí no es fa caritat,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
Allí no es fa caritat
perquè tot està escurat.

A Sarroca de Bellera
se'n lleven mitjanit
perquè no han sopat el vespre
i la fam les treu del llit.
Minyons així ho hem de dir,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
Minyons així ho hem de dir,
mai romperen cap bací.

Tots els que desitgen viure
en la noble Seu d'Urgell,
les dents i queixals descansen
però ho fan pagar el ventrell.
Diuen que aquella ciutat,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
Diuen que aquella ciutat
a molts causa mal de cap.

A Cérvoles i a Burguet
a Cadolla i a Nahens,
la gent té molt mala fama
perquè els pobles són dolents.
De gent bona ja n'hi ha,
la di-go, di-go, di-go, di-go.
De gent bona ja n'hi ha
però els falta sempre el pa.

El cas és que, entre les guerres i les males anyades, a les contrades del Pirineu, el poble sovint va passar gana. Per això avui encara hi perdura el nom de Peirot com a sinònim de misèria, i per fer contrapartida, hi ha l'expressió «treure Peirot de casa» que substitueix freqüentment la referència a benestar i prosperitat en el llenguatge planer i veïnal.